

Wyniki ankiet dotyczących wiedzy na temat translacji a dydaktyka tłumaczenia a vista

Ergebnisse der Umfrage zum Translationswissen versus Didaktik des Blattdolmetschens

Der Beitrag präsentiert ausgewählte Übungen zum Blattdolmetschen, die den bestimmten Kenntnislücken der Studenten entsprechen. Diese Defizite sind aufgrund einer Umfrage zum Translationswissen anerkannt. Sie ist in Jahren 2015/2016 und 2016/2017 unter Studierenden der Angewandten Linguistik an der Maria Curie-Skłodowska Universität in Lublin (Polen) durchgeführt worden. Die beispielsweise Aufgaben, die in diesem Text beinhaltet sind, sollen entsprechende Kompetenzen und Fähigkeiten im Rahmen des Blattdolmetschens entwickeln, und dadurch erfolgreiche Durchführung dieser Translationsart garantieren. Darüber hinaus bezieht sich die Auswahl der präsentierten Übungen auf die Ergebnisse der Studentenantworten anlässlich der obengenannten Umfrage. Infolgedessen enthält dieser Beitrag einige Übungen zu Antizipation des Ausgangstextes und Recherchierkompetenz der Lernenden.

Schlüsselwörter: Blattdolmetschen, Translationswissen, Didaktik

Findings of a Survey on Translation Knowledge versus Sight Translation Teaching

This paper presents selected sight translation exercises which address particular gaps in students' expertise. These were identified by a survey on freshmen's knowledge of translation. The study was conducted in 2015/2016 and 2016/2017 among 1st year students of Applied Linguistics at Maria Curie-Skłodowska University in Lublin (Poland). Examples of exercises discussed in this paper are to develop particular competences and skills which guarantee an effective performance of sight translation, and which were chosen on the basis of students' answers to the aforementioned survey. Thus the text describes some tasks which ought to develop anticipation of the source text as well as research skills of sight translation trainees.

Keywords: sight translation, knowledge, teaching

Author: Monika Nader-Cioczek, Maria Curie-Skłodowska University, Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4A, 20-031 Lublin, Poland, e-mail: monika.nader@gmail.com

Received: 5.11.2020

Accepted: 6.5.2020

1. Wstęp

Prace naukowe dotyczące tłumaczenia a vista, które ukazały się w ostatnim czasie, podejmowały próbę określenia statusu tego rodzaju translacji, przedstawiały modele kompetencji stworzonych wyłącznie dla a vista oraz wyniki nowatorskich badań okولوجraficznych. Autorzy najnowszych publikacji poświęconych temu rodzajowi tłumaczeń podkreślają, że jest on niezmiernie interesujący, przydatny, a przy tym niedostatecznie zbadany. Żmudzki (2015: 11) w swojej ostatniej monografii na temat tłumaczenia a vista z perspektywy translatoryki antropocentrycznej nawołuje, aby

poświęcić więcej uwagi naukowej i badawczej temu rodzajowi translacji. Ponadto Płużyczka (2015: 85–86) apeluje, aby zacząć traktować tłumaczenie a vista „[...] jako pewien zakres rzeczywistości translacyjnej, który należy uczynić odrębnym przedmiotem badań translatorycznych, uznać go za oddzielny typ tłumaczenia [...] charakteryzujący się przede wszystkim specyficznymi cechami właściwymi tylko sobie oraz specyficznymi procesami mentalnymi i działaniami translatorskimi”.

Niniejszy artykuł przedstawia propozycje ćwiczeń rozwijających kompetencję tłumaczeniową w ramach tłumaczenia a vista. Ćwiczenia te zostały opracowane w celu niwelowania określonych deficytów wiedzy i kompetencji studentów 1. roku lingwistyki stosowanej, które zostały zdiagnozowane dzięki ankiecie dotyczącej wiedzy na temat translacji. W związku z tym niniejszy artykuł omawia wybrane ćwiczenia, które można zastosować na zajęciach z dydaktyki tłumaczenia a vista. Przygotowano je pod kątem osób rozpoczynających kształcenie translatorskie na kierunku lingwistyka stosowana UMCS.

Na potrzeby niniejszego artykułu została przyjęta definicja tłumaczenia a vista zaproponowana przez Żmudzkiego (2015: 133–138), według którego ten rodzaj translacji polega na kognitywnym transferze tekstu wyjściowego sporządzonego w formie pisemnej w języku wyjściowym na tekst ustny w języku docelowym na potrzeby komunikacji ustnej, również w języku docelowym. Przy czym wspomniany proces transferowania dokonuje się w przestrzeni kognitywnej tłumacza w ramach jego kompetencji translacyjnej i translatorycznej, zgodnie z rozróżnieniem zaproponowanym przez Gruczę (2008: 39) i Małgorzewicz (2012: 36). Za Żmudzkim (2015) tłumaczenie a vista traktowane jest jako przykład translacji ustnej ze względu na to, że produkt finalny procesu tłumaczenia ma formę tekstu ustnego oraz jest tworzony na potrzeby komunikacji ustnej. Z tego względu przedstawione w niniejszym artykule odpowiedzi studentów na wybrane pytania ankietowe związane są przede wszystkim z translacją ustną.

2. Charakterystyka ankiety studenckiej dotyczącej wiedzy na temat translacji

W październiku 2015 r. i 2016 r., na pierwszych zajęciach z praktycznego tłumaczenia a vista autorka niniejszego artykułu przeprowadziła ankietę wśród studentów pierwszego roku studiów licencjackich na kierunku lingwistyka stosowana Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W roku akademickim 2015/2016 w ankiecie wzięło udział 68 studentów, a w roku 2016/2017 – 86 studentów.

Celem ankiety było uzyskanie informacji dotyczących wiedzy studentów w zakresie różnych rodzajów translacji, nie tylko tłumaczenia a vista. Z tego względu w wielu pytaniach ankietowych oraz w tytułach wykresów przedstawionych w niniejszym artykule pojawia się sformułowanie: „tłumaczenie ustne i/lub pisemne”. Przykładowo respondenci mieli opisać:

- a. znane sobie rodzaje translacji (w tym tłumaczenie a vista);
- b. pomoce służące efektywnemu wykonaniu danego rodzaju tłumaczenia;
- c. wyzwania stojące przed tłumaczem wykonującym określony rodzaj translacji;
- d. cechy i umiejętności, jakimi powinien odznaczać się tłumacz wykonujący konkretny rodzaj translacji.

Z jednej strony zgromadzone tą metodą dane miały posłużyć do prowadzenia dalszych badań nad dydaktyką tłumaczenia a vista. Z drugiej strony analiza wyników badań ankietowych miała na celu określenie, jakiego rodzaju treści powinny być uwzględniane podczas praktycznych zajęć z tłumaczenia a vista. Te informacje miały pomóc wykształcić u studentów odpowiednią kompetencję translatoryczną i translacyjną umożliwiającą skuteczne wykonanie tłumaczenia a vista. Ponadto wnioski uzyskane na podstawie ankiety miały przyczynić się do rozwinięcia najbardziej odpowiednich rozwiązań dydaktycznych w ramach zajęć z praktycznego tłumaczenia a vista na kierunku lingwistyka stosowana UMCS. Inaczej mówiąc, celem ankiety przeprowadzonej wśród studentów było wstępne rozpoznanie ewentualnych deficytów wiedzy i umiejętności, a następnie zdiagnozowane braki miały wytyczyć określone zindywidualizowane działania naprawcze stosowane na zajęciach z praktycznego tłumaczenia a vista jako realizacja fundamentalnych celów translodydaktyki¹ akademickiej.

Przy konstruowaniu pytań ankietowych wzięto pod uwagę to, że potencjalni respondenci dopiero rozpoczynają kształcenie na poziomie akademickim, a zajęcia z praktycznego tłumaczenia a vista będą ich pierwszym kontaktem z dydaktyką translacji w programie studiów. Sposób pogrupowania pytań i stopień trudności użytej w nich terminologii został odpowiednio dopasowany do możliwości ankietowanych. Wykresy zawarte w niniejszym artykule, w formie graficznej, przedstawiają informacje uzyskane od studentów biorących udział w badaniu.

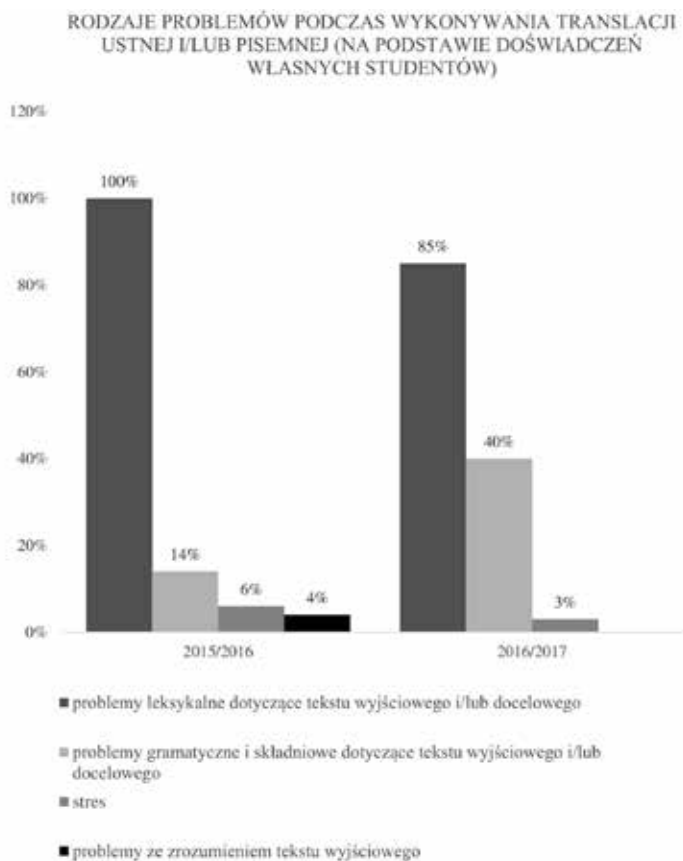
3. Omówienie wybranych wyników badania ankietowego

Dalsza część artykułu przedstawia wybrane wyniki ankiet przeprowadzonych wśród studentów pierwszego roku lingwistyki stosowanej UMCS w celu wykazania pewnych cech wspólnych, charakteryzujących osoby rozpoczynające naukę na poziomie akademickim. Ponadto dzięki porównaniu danych empirycznych pochodzących z ankiet przeprowadzonych w roku akademickim 2015/2016 oraz 2016/2017 możliwe było zdiagnozowanie określonych deficytów wiedzy translacyjnej. W konsekwencji umożliwiło to stworzenie takich ćwiczeń do zastosowania w dydaktyce tłumaczenia a vista, które najlepiej odpowiedzą na deficyty wiedzy studentów rozpoczynających kształcenie translatorskie. Niniejsze zestawienie wyników ankiet nie uwzględnia pojedynczych odpowiedzi na określone pytania, ponieważ celem takiego porównania wyników miało być pokazanie pewnych istniejących tendencji i cech typowych dla większej liczby ankietowanych (przynajmniej 2 podobne odpowiedzi), a nie

¹ Termin translodydaktyka został użyty za Płużyczką (2009, 2011).

dla poszczególnych jednostek. Ze względu na to, że tłumaczenie a vista traktowane jest w niniejszym tekście jako przykład translacji ustnej, zaprezentowane tutaj wybrane pytania ankietowe i ich wyniki będą przede wszystkim związane z translacją ustną.

Rodzaje problemów doświadczonych podczas wykonywania translacji ustnej i/lub pisemnej² wyodrębnione na podstawie wymienionych i opisanych w ankiecie doświadczeń własnych studentów umożliwiają pokazanie pewnych cech wspólnych dla obu grup badanych, tzn. studentów 1. roku lingwistyki stosowanej rozpoczynających naukę w roku akademickim 2015/2016 i w roku akademickim 2016/2017. Z poniższych wykresów wynika, że najczęściej wymienianym przez uczestników badania problemem związanym z wykonaniem translacji ustnej i/lub pisemnej były problemy leksykalne dotyczące tekstu wyjściowego i/lub docelowego (u 100% badanych w roku akademickim 2015/2016 oraz 85% ankietowanych w roku akademickim 2016/2017).

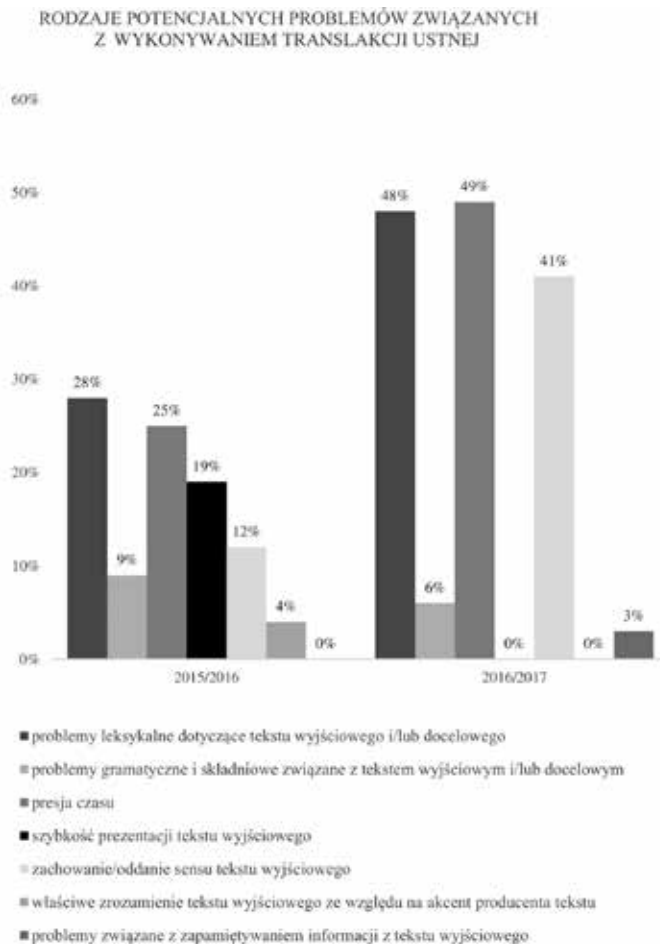

Wykres 1. Rodzaje problemów związanych z wykonywaniem translacji ustnej i/lub pisemnej opisywane przez ankietowanych na podstawie ich doświadczeń

² Omawiane pytanie ankietowe brzmiało: „Co sprawiło Panu/Pani problemy podczas tłumaczenia? Proszę krótko opisać”.

Drugą najczęściej pojawiającą się odpowiedzią w obu grupach (tzn. wśród ankietowanych w roku 2015/2016 i 2016/2017) były problemy gramatyczne i składniowe dotyczące tekstu wyjściowego i/lub docelowego (odpowiednio 14% i 40%).

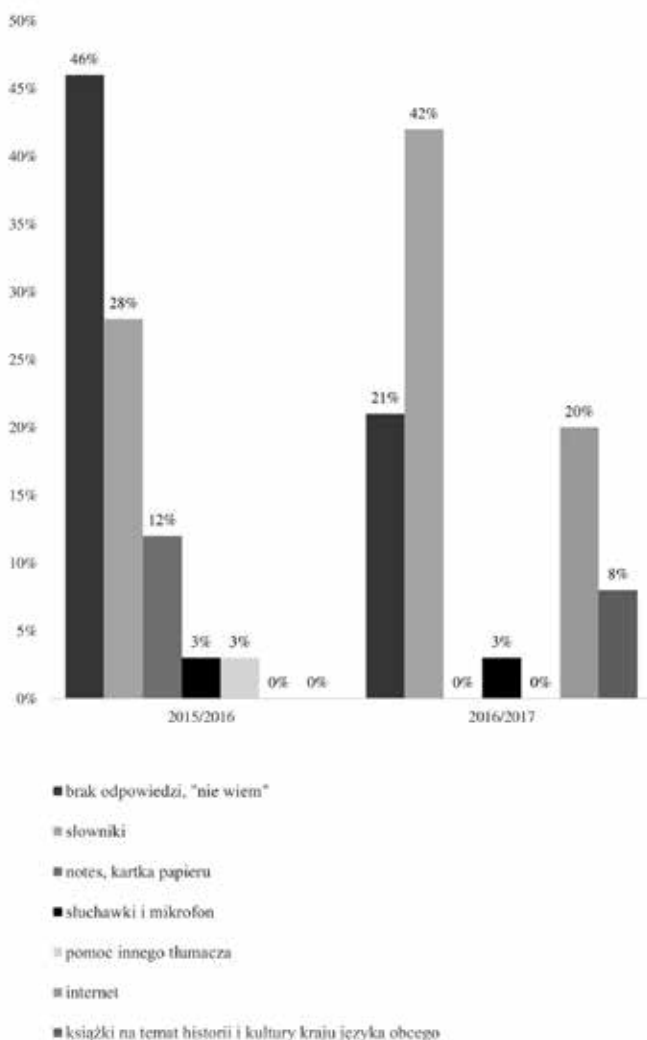
Przedstawione na poniższych wykresach wyniki dotyczące opinii studentów na temat tego, co wydaje im się najtrudniejsze podczas wykonywania translacji ustnej wskazują na panujące podobne wyobrażenia w obu grupach badanych. Mimo pewnych różnic w rozkładzie procentowym można zauważyć, że ankietowani w roku akademickim 2015/2016 i 2016/2017 wyliczali podobne potencjalne trudności, których może doświadczyć tłumacz ustny wykonujący translację ustną. Wśród wszystkich respondentów powtarzają się następujące odpowiedzi: problemy leksykalne dotyczące tekstu wyjściowego i/lub docelowego (odpowiednio 28% i 48%), zachowanie/oddanie sensu tekstu wyjściowego w tekście docelowym (odpowiednio 12% i 41%), problemy gramatyczne i składniowe związane z tekstem wyjściowym i/lub docelowym (odpowiednio 9% i 6%).

Wykres 2. Rodzaje potencjalnych problemów związanych z wykonywaniem translacji ustnej

Kolejny wykres przedstawia wyniki uzyskane w obu grupach w odpowiedzi na pytanie o ewentualne pomoce, które mogą się przydać tłumaczowi ustnemu w wykonaniu translacji ustnej. Z poniższych wykresów wynika, że dwoma najczęściej pojawiającymi się odpowiedziami były: „nie wiem”/brak odpowiedzi, a także „słowniki”. Różny jest jednak rozkład procentowy tych odpowiedzi: w grupie ankietowanych w roku akademickim 2015/2016 wynosi on odpowiednio 46% i 28%, a w grupie badanych w roku akademickim 2016/2017 – 21% i 42%. Wśród respondentów ankiety przeprowadzonej w 2016/2017 roku pozostałe odpowiedzi to: Internet (20%) oraz książki na temat historii i kultury obszaru języka obcego (8%).

JAKIE POMOCE MOGĄ SIĘ PRZYDAĆ TŁUMACZOWI USTNEMU
W WYKONANIU TRANSLACJI USTNEJ?

Wykres 3. Rodzaje pomocy mogące ułatwić pracę tłumacza ustnego

Na podstawie zaprezentowanych powyżej wybranych wyników ankiety dotyczącej aktualnego stanu wiedzy translacyjnej studentów 1. roku lingwistyki stosowanej przeprowadzonej w roku akademickim 2015/2016 oraz 2016/2017 można postawić wniosek, że problemy uwidocznione w odpowiedziach na wybrane pytania ankietowe dotyczyły przede wszystkim słownictwa i gramatyki. Te z kolei wpływają na zrozumienie tekstu wyjściowego oraz dobór odpowiednich ekwiwalentów podczas tworzenia tekstu docelowego. Powyższe wykresy wskazują na to, że dla większości respondentów skuteczny tłumacz to taki, który zna jak największą liczbę słówek w języku obcym i potrafi poprawnie zastosować reguły gramatyczne, tworząc tekst docelowy. Dla większości studentów rozpoczynających kształcenie translatorskie zadanie translacyjne polega na tłumaczeniu pojedynczych wyrazów, ankietowani nie postrzegają tekstu do tłumaczenia jako całości. Deficyty można też zauważyć w kwestii przygotowania się do zawodu. Zdaniem uczestników badania tłumacza powinna charakteryzować odpowiednia wiedza leksykalna i gramatyczna w zakresie języka obcego, które umożliwią mu skuteczne wykonanie zadania translacyjnego w ramach określonego rodzaju tłumaczenia ustnego. Wydaje się, że wiedza specjalistyczna, terminologiczna czy wiedza o świecie nie mają większego wpływu na właściwe przygotowanie się do zadania translacyjnego. Wyniki ankiet wskazują również na przekonanie większości studentów, że efektywna realizacja tłumaczenia zależy przede wszystkim od stopnia trudności tekstu wyjściowego lub od znajomości języka wyjściowego i docelowego przez tłumacza. Ponadto studenci 1. roku nie mają wystarczającej wiedzy na temat tego, co może znacznie ułatwić pracę tłumacza ustnego. Jako pomoc w wykonaniu translacji ustnej respondenci wymieniali przede wszystkim różnego rodzaju słowniki.

4. Propozycje ćwiczeń w ramach a vista jako odpowiedź na deficyty wykazane w ankiecie

Dalsza część niniejszego artykułu przedstawia ćwiczenia, które mają pomóc studentom w przezwyciężeniu problemów zdiagnozowanych dzięki ankiecie dotyczącej wiedzy translatorskiej. Ze względu na pewne ograniczenia zaprezentowane zostaną wybrane zadania dydaktyczne pogrupowane w dwie kategorie: rozwijające sprawność antycypacji rozwinięcia treściowego tekstu wyjściowego oraz rozwijające umiejętność korzystania ze źródeł. Należy przy tym zaznaczyć, że opisane w niniejszej publikacji propozycje ćwiczeń zostały stworzone w większości przez dydaktyków tłumaczeń konsekwentnych, symultanicznych i/lub pisemnych na potrzeby kształcenia w ramach tych rodzajów translacji. Dzięki odpowiedniej autorskiej modyfikacji, uwzględniającej specyfikę tłumaczenia a vista, mogą być jednak zastosowane w dydaktyce translacji będącej przedmiotem rozważań niniejszego artykułu.

Niezwykle ważną w tłumaczeniu tekstów, a w szczególności przydatną w translacji ustnej, jest sprawność antycypacji, czyli przewidywania rozwinięcia treściowego

tekstu wyjściowego³. Dzięki niej tłumacz tworzy hipotetyczną całościową perspektywę tematyczną tekstu wyjściowego wyprzedzającą recepcję określonych sygnałów językowych, które dopiero będą przetwarzane. Antycypacja rozwinięcia treściowego tekstu wyjściowego umożliwiła rekonceptualizację tekstu wyjściowego⁴ i tworzenie ciągłości sensów. To z kolei ułatwia realizację zadania translacyjnego lub wpływa pozytywnie na jakość jego wykonania.

Uwidocznione w wynikach ankiet problemy studentów dotyczące braku odpowiedniej wiedzy leksykalno-gramatycznej, a także wiedzy związanej z zagadnieniami poruszonymi w tekstach, które tłumaczyli, prawdopodobnie wynikały z braku odpowiedniego przygotowania się do tłumaczenia. Inaczej mówiąc, ankietowani wykazywali niedostateczne rozwinięcie sprawności antycypacji tekstu wyjściowego. To, jak niezbędna jest ta sprawność umożliwiająca wykształcenie odpowiedniej wiedzy, ilustruje następujący przykład. Tłumacz, który w kancelarii notarialnej ma wykonać tłumaczenie a vista z języka polskiego na niemiecki aktu notarialnego zawarcia spółki z o.o. dla niemieckiego inwestora w Polsce wie, że przydatne w tłumaczeniu tego rodzaju tekstu okażą się: znajomość systemów prawnych w Niemczech i w Polsce, słownictwo związane ze strukturą i funkcjonowaniem tego rodzaju spółki oraz wiedza dotycząca różnic w zakresie uprawnień np. członka zarządu takiej spółki funkcjonującej w Polsce i w Niemczech. Wiedza na temat rodzaju tekstu, jego przyporządkowania gatunkowego, a także zakres tematyczny pomagają tłumaczowi w przygotowaniu się do translacji.

Poniżej zostały przedstawione przykłady ćwiczeń do zastosowania na zajęciach z praktycznego tłumaczenia a vista w celu rozwijania sprawności antycypacji rozwinięcia treściowego tekstu wyjściowego.

Małgorzewicz (2003: 157) opisuje ćwiczenie opracowane na potrzeby kształcenia tłumaczy konsekwentnych i/lub symultanicznych, którego celem jest tworzenie hipotez względem treści tekstu wyjściowego. Nauczyciel ustnie podaje temat tekstu wyjściowego oraz gatunek, do którego należy tekst wyjściowy. Zadanie studentów polega na tym, aby odgadnąć na podstawie swojej wiedzy o kulturze języka tekstu wyjściowego następujące kwestie:

- a. w jakiej sytuacji ten tekst mógł powstać?
- b. jaka jest jego funkcja?
- c. jakie środki językowe zostały użyte do jego stworzenia?

Po nieznacznej modyfikacji uwzględniającej specyfikę tłumaczenia a vista, kolejny etap ćwiczenia przebiegałby w następujący sposób. Studenci-tłumacze mają przeczytać tekst wyjściowy w formie pisemnej. Następnie nauczyciel przeprowadza wspólnie ze studentami ustne porównanie faktycznej treści tekstu pisemnego i wyliczonych wcześniej przez kursantów przewidywań co do jego rozwinięcia.

³ Zob. także Seeber (2001), Chernov (2004), Chmiel (2015: 232–233).

⁴ Termin rekonceptualizacja tekstu wyjściowego został użyty za Żmudzkiem (2013, 2015); zob. także Lewandowska-Tomaszczyk (2010).

Kalina (2000: 23) opisuje przydatne ćwiczenie stworzone na potrzeby kształcenia tłumaczy ustnych, które uwzględnia przechodzenie od tekstu pisemnego do ustnego, charakterystyczne dla tłumaczenia a vista. Za pomocą projektora, na ścianie wyświetlane są fragmenty zdań, które studenci mają odczytać i dokończyć ustnie. Wykorzystane segmenty znikają, a na ich miejsce pojawiają się nowe. Przy tym studenci mają pamiętać o tworzeniu spójnego i logicznego tekstu. Badaczka zaznacza, że to zadanie może być wykonywane w języku tekstu pisemnego, a jego trudniejszy wariant obejmuje zmianę kodu językowego w odniesieniu do wyświetlanych fragmentów tekstu i ich ustnej kontynuacji.

Ćwiczenie rozwijające sprawność antycypacji stosowane w pracy dydaktycznej autorki niniejszego artykułu polega na uzupełnianiu luk w zestawie zdań ułożonych na podstawie zadania na słuchanie. Najpierw studenci powinni zapoznać się z treścią zdań, przewidzieć jakiego rodzaju informacji brakuje (podmiot, orzeczenie, dane liczbowe, np. data, itd.) oraz o czym może być tekst, którego wysłuchają. Studenci mają więc za zadanie sformułować hipotezy dotyczące możliwego dalszego rozwoju treści tekstu. Następnie, słuchając nagrania, powinni wybrać odpowiednie informacje, aby wykonać zadanie. Dzięki temu ćwiczeniu doskonalone są również: słuchanie i czytanie ze zrozumieniem, pisanie, a także aktywne stosowanie gramatyki i odpowiedniego słownictwa. Po sprawdzeniu zadania studenci powinni zwrócić uwagę na błędy, które popełnili.

W dalszej części niniejszego tekstu zostaną przedstawione wybrane ćwiczenia do zastosowania na zajęciach z dydaktyki tłumaczenia a vista służące rozwijaniu u studentów umiejętności korzystania ze źródeł.

Jak podkreśla Małgorzewicz (2003: 31), tłumacz często musi konsultować różne źródła, np. encyklopedie, słowniki specjalistyczne, itd., aby uzupełnić ewentualne braki wiedzy na temat konkretnego zagadnienia i tym samym, aby móc skutecznie zrealizować zadanie translacyjne. Autorka (2003: 31) dodaje, że odpowiednio rozwinięta kompetencja poszukiwania informacji może znacznie ułatwić tłumaczowi przygotowanie się do wykonania określonego rodzaju translacji w odniesieniu do danego zakresu tematycznego.

W ramach ćwiczeń, które rozwijają umiejętność korzystania ze źródeł składającą się na kompetencję poszukiwania informacji⁵, można wyróżnić zadania poświęcone pracy ze słownikiem oraz zadania z wykorzystaniem tekstów paralelnych, a więc tekstów dotyczących tego samego zakresu tematycznego napisanych w drugim języku roboczym. Zaprezentowane poniżej przykłady ćwiczeń, które rozwijają te umiejętności, zostały zaczerpnięte z monografii Kautza (2000) poświęconej dydaktyce tłumaczeń pisemnych i ustnych.

Ćwiczenie oparte na pracy ze słownikiem autorstwa Kautza (2000: 225) polega na tym, że nauczyciel rozdaje teksty, które studenci-tłumacze pracujący w trzech ze-

⁵ Oryginalna nazwa zaproponowana przez Małgorzewicz (2012: 163) to Recherchierungskompetenz.

społach mają przetłumaczyć pisemnie na język polski. Pierwszy zespół nie może przy tym korzystać z jakichkolwiek słowników, drugi – może jedynie zastosować słownik monolingwalny, a trzeci – może używać słowników jedynie dwujęzycznych. Następnie wyniki pracy poszczególnych zespołów prezentowane są i omawiane na forum. Nauczyciel wybiera z tekstu dwa lub trzy problematyczne słowa i zapisuje propozycje ich tłumaczenia ustalone w poszczególnych zespołach. Wyniki te są porównywane i wybierane są najlepsze rozwiązania. To ćwiczenie ma dodatkowo wyczerpać studentów na użycie danego elementu leksykalnego i jego znaczenie w danym kontekście, a także podkreślić rolę pracy ze słownikiem.

Kautz (2000: 228) przedstawia także ćwiczenie z wykorzystaniem tekstów paralelnych. Celem tego ćwiczenia ma być rozwijanie umiejętności korzystania ze źródeł, poszerzanie słownictwa i poznanie cech typowych dla określonego gatunku tekstu⁶. Studenci pracują w dwóch grupach, zadaniem obu jest tłumaczenie pisemne tekstu przepisu kulinarnego z języka rodzimego na język obcy. Jednej grupie nauczyciel dodatkowo daje trzy przykłady tekstów będących przepisami kulinarnymi w określonym języku obcym. Grupa, która otrzymała teksty paralelne ma najpierw zaobserwować pewne elementy charakterystyczne dla tego rodzaju tekstu, typowe struktury gramatyczne i słownictwo, a następnie wykonać tłumaczenie tekstu z języka ojczystego na określony język obcy użyty w tekstach paralelnych. Żadna grupa nie może korzystać w tym zadaniu ze słowników. Po wykonaniu tłumaczenia, grupy wymieniają się translatami i dokonują ich ewaluacji. Wyniki pracy w obu grupach (zarówno tłumaczenia, jak i oceny jakości translatów) prezentowane są na forum. W tym zadaniu studenci uwrażliwiani są na kwestie wykonania tłumaczenia z pomocą tekstów paralelnych, które jest lepszej jakości i brzmi bardziej naturalnie niż to wykonane bez znajomości odpowiedniego wzorca tekstowego, jego cech charakterystycznych oraz słownictwa związanego z określonym tematem.

Inne ćwiczenie z wykorzystaniem tekstów paralelnych opisywane przez Kautza (2000: 231–232) polega na tym, że nauczyciel rozdaje studentom materiały ze streszczeniami artykułu naukowego w języku ojczystym i w języku obcym. Tłumacze-studenci omawiają cechy charakterystyczne streszczenia artykułu naukowego dla obu języków, np. elementy leksykalne, syntaktyczne, frazeologię, itd. Lista wyznaczników tego rodzaju tekstu w odniesieniu do obu języków zapisywana jest na tablicy. Następnie nauczyciel rozdaje teksty artykułu naukowego zawierającego terminologię specjalistyczną. Studenci mają napisać streszczenie tego artykułu w języku tekstu wyjściowego. Dzięki temu ćwiczeniu studenci dodatkowo rozwijają swoją wiedzę na temat typologii tekstów i potrafią wykorzystać zdobytą wiedzę w praktyce, formułując tekst odpowiadający wyznacznikom danego wzorca tekstowego. Następnym krokiem, stosowanym w praktyce dydaktycznej autorki niniejszego artykułu, mogłoby być tłumaczenie a vista tekstu streszczenia na język docelowy.

⁶ Więcej na temat przydatności tekstów paralelnych w (dydaktyce) translacji: Neubert (1985), Kußmaul (1995), Schäffner (1998).

5. Wnioski

Podsumowując, na zajęciach z praktycznego tłumaczenia a vista ze studentami 1. roku lingwistyki stosowanej rozpoczynającymi kształcenie translatorskie, oprócz treści ściśle związanych z przeprowadzaniem operacji tworzących i warunkujących skuteczne wykonanie tłumaczenia a vista, powinien zostać uwzględniony trening w zakresie antycypacji rozwinięcia treściowego tekstu wyjściowego oraz korzystania ze źródeł. Aktywacja wcześniejszej wiedzy studentów w połączeniu z antycypacją treści tekstu wyjściowego może stanowić skuteczne przygotowanie do wykonania tłumaczenia. Dzięki temu studenci mogą rozwiązać problemy dotyczące m.in. nieznanego słownictwa związanego z tekstem wyjściowym lub nowego dla nich zagadnienia poruszanego w tekście wyjściowym. Rozwijanie tej sprawności oraz umiejętności korzystania ze źródeł z wykorzystaniem przedstawionych w niniejszym artykule ćwiczeń może znacznie wpłynąć na podwyższenie jakości wykonywanych tłumaczeń. Ponadto opisane w niniejszym tekście zadania dydaktyczne mogą stanowić rozwiązanie dla określonych deficytów studentów zdiagnozowanych w odpowiedzi na wybrane pytania ankiety dotyczącej wiedzy na temat translacji.

Wykaz literatury

- CHERNOV, Ghelly V. *Inference and Anticipation in Simultaneous Interpreting. A probability-prediction model*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2004. Print.
- CHMIEL, Agnieszka. „Przetwarzanie w tłumaczeniu symultanicznym”. *Dydaktyka tłumaczenia ustnego*. Red. Agnieszka Chmiel i Przemysław Janikowski. Katowice: Stowarzyszenie Inicjatyw Wydawniczych, 2015, 227–247. Print.
- GRUCZA, Franciszek. „Germanistische Translorik – ihr Gegenstand und ihre Aufgaben”. *Translorik in Forschung und Lehre der Germanistik*. Red. Franciszek Grucza. Warszawa: Wydawnictwo Euro-Edukacja, 2008, 27–53. Print.
- KALINA, Silvia. „Interpreting Competences as a Basis and a Goal for Teaching”. *The Interpreters' Newsletter* 10 (2000): 3–32. <http://hdl.handle.net/10077/10168>. 16.5.2020.
- KAUTZ, Ulrich. *Handbuch Didaktik des Übersetzens und Dolmetschens*. München: Iudicium Verlag GmbH, Goethe-Institut, 2000. Print.
- KUßMAUL, Paul. *Training the translator*. Amsterdam: John Benjamins, 1995. Print.
- LEWANDOWSKA-TOMASZCZYK, Barbara. „Nowe spojrzenie na przekład: podobieństwo, granice ekwiwalencji i rekonceptualizacja”. *Lingwistyka Stosowana / Angewandte Linguistik / Applied Linguistics* 3 (2010): 9–31. http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2010-t-n3/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2010-t-n3-s9-31/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2010-t-n3-s9-31.pdf. 12.3.2019.
- MAŁGORZEWICZ, Anna. *Prozessorientierte Dolmetschdidaktik*. Wrocław: Oficyna Wydawnicza Atut, Wrocławskie Wydawnictwo Oświatowe, 2003. Print.
- MAŁGORZEWICZ, Anna. *Die Kompetenzen des Translators aus kognitiver und translationsdidaktischer Sicht*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2012. Print.

- NEUBERT, Albrecht. *Text and translation. Übersetzungswissenschaftliche Beiträge* 8. Leipzig: VEB Verlag Enzyklopädie, 1985. Print.
- PŁUŻYCZKA, Monika. „Dydaktyka translacji – rozważania terminologiczne”. *Przegląd Glottodydaktyczny* 26 (2009): 195–200. Print.
- PŁUŻYCZKA, Monika. „Okulograficzne wsparcie badań nad procesem tłumaczenia a vista”. *Lingwistyka Stosowana / Angewandte Linguistik / Applied Linguistics* 4 (2011): 181–189. http://bazhum.muzhp.pl/media/files/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2011-t-n4/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2011-t-n4-s181-189/Lingwistyka_Stosowana_Applied_Linguistics_Angewandte_Linguistik-r2011-t-n4-s181-189.pdf. 16.2.2019.
- PŁUŻYCZKA, Monika. *Tłumaczenie a vista. Rozważania teoretyczne i badania eyetrackingowe*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe IKS UW, 2015. <http://www.sn.iksi.uw.edu.pl/documents/7732735/0/SN+30+Monika+P%C5%82u%C5%BCyczka++T%C5%82umaczenie+a+vista.+Rozwa%C5%BCania+teoretyczne+i+badania+eyetrackingowe.pdf>. 14.2.2019.
- SCHÄFFNER, Christina. „Parallel texts in translation”. *Unity in diversity: Recent trends in translation studies*. Red. Lynne Bowker, Michael Cronin, Dorothy Kenny i Jennifer Pearson. Manchester: St. Jerome Publishing, 1998, 83–90. Print.
- SEEBER, Kilian. G. „Intonation and anticipation in simultaneous interpreting”. *Cahiers de Linguistique Française* 23 (2001): 61–97. Print.
- ŻMUDZKI, Jerzy. „Holizm funkcjonalny w perspektywie translatoryki antropocentrycznej”. *Lingwistyka Stosowana / Applied Linguistics / Angewandte Linguistik* 8 (2013): 177–188. http://www.ls.uw.edu.pl/documents/7276721/0/Lingwistyka+Stosowana+8_2013.pdf. 2.3.2019.
- ŻMUDZKI, Jerzy. *Blattdolmetschen in paradigmatischer Perspektive der anthropozentrischen Translatorkik*. Frankfurt am Main: Peter Lang, 2015. Print.

ZITIERNACHWEIS:

- NADER-CIOSEK, Monika. „Wyniki ankiet dotyczących wiedzy na temat translacji a dydaktyka tłumaczenia a vista”, *Linguistische Treffen in Wrocław* 18, 2020 (II): 265–276. DOI: <https://doi.org/10.23817/lingtreff.18-19>.